

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravnništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Francišanska ul. 6/1. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste pošiljke. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 2312

# UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjenišstvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozemce 80 Din. Posamezna številka 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po ceniku od petih vrst. Inzeratni davek po sebi. Pošt. ček. ur. 11.197.

## Bistvo sedanjega boja slovenskega učiteljstva.

Mišljenje odličnih pravnih krogov v tem vprašanju.

Popolnoma nepričakovano je prišlo slovensko učiteljstvo v ostro borbo, ki je zelo velike važnosti za svobodo in neodvisnost stanovske organizacije, za temelje, na katere je bila v zadnjem času postavljena — morda gre celo za njen obstoj v sedanjih obliki.

Ni to načelni boj, ki bi zadeval le učiteljstvo, temveč je vse državno uradništvo zainteresirano na tej borbi, kajti kar se dogaja danes organizaciji slovenskega učiteljstva in njenemu tisku, se bo jutri lahko dogajalo drugim stanovskim organizacijam in njene mu tisku. Ogroženi smo torej vsi!

Vse učiteljstvo ni morda niti globlje razmišljalo za kakšno veliko načelno odločitev gre; še manj pa je o tem razmišljala večina ostalega državnega nameščenstva izven prosvetne stroke.

Načelna vprašanja, katerih se je dotaknil ta boj, bi bila v ostrih potezih sledeča:

Sile so na delu, ki bi rade zrušile temelje neodvisne stanovske organizacije, kakor si jih je postavilo slovensko učiteljstvo na celjski skupščini leta 1926. Slovenski strankarsko-politični tisk je porabil ta trenutek ter si prizadeva zopet razdvojiti slovensko učiteljstvo, omajati avtoriteto organizacije, izpodbiti njeno politično nevtralno osnovo ter jo udnjati enemu ali drugemu strankarskemu režimu. To bi se reklo pahniti učiteljstvo zopet v medsebojne strastne strankarske borbe ter kovati iz tega kapital za strankarske namene. Trdno računamo z neomajnostjo in zrelostjo slovenskega učiteljstva, ki jo bo pokazalo sedaj še v večji meri nego jo je pokazalo pred celjsko skupščino ter bo šlo preko namer dnevnega časopisa in njega podpihovalcev z eno samo gesto prezira in samozavesti svojo ravno strogo stanovsko pot naprej v trdni zavesti, da le v tem leži bodočnost našega stanu.

Kar smo pretrpeli očitkov prej od ene strani, iste nam sedaj servirajo od druge; a naša pot je ravna odkar smo združeni. Ne poznamo režimov in jih ne moremo pripoznati, pa najsi bo to danes ali v bodoče — pri drugi situaciji.

Sile so na delu, ki se postavljajo v borbo proti osamosvojitvi osnovnega šolstva; proti principu osnovnošolskega učiteljstva, da bi imelo nadzorstvo iz lastnih vrst, ter hočejo zgolj iz birokratsko avtoritativnega ozira in iz kruhoborskega stališča 1/4 postaviti osnovno šolo in osnovnošolsko učiteljstvo pod kumratelo stroke brez praktičnega upogleda v osnovno šolo in brez praktičnega smisla za njene potrebe in njeno notranje delo. Gre jim v prvi vrsti za to, da se stavi tudi nadzorniški vpliv v partizanski službo; za koliko časa, tega ne vprašajo in če bo šola trpela zaradi takih izprememb, tudi ne upoštevajo. V kolikor v tem oziru ne bo zmagal naš princip danes smo prepričani, da bo zmagal jutri; žal nam je le za čas, energije in žrtve, ki bodo doprinešene v tem času.

Sile so na delu, ki bi rade uničile tudi svobodo našim strokovnim organizacijam, ki jim je dana z ustavo in društvenim zakonom. Z disciplinarnim postopkom proti predsedniku in funkcionarjem naših strokovnih organizacij jim hočejo vzeti pravico svobodno izražati voljo članstva, t. j. voljo učiteljstva nad upravo in upravnimi zadevami.

Sile so na delu, ki bi rade uničile tudi svobodo našega strokovnega tiska ter bi rade zamašile usta vsaki kritiki nad upravnimi zadevami. Z disciplinarnim postopkom proti uredniku in celo proti izdajatelju so se razširile tiskovne omejitve, ki so predvidene po ustavi in s tiskovnim zakonom.

Staviti društvene funkcionarje preko dolečb društvenega in tiskovnega zakona v disciplinarno preiskavo zaradi zaved, ki so jih izvajali v svojstvu kot društveni funkcionarji, se pravi izvajati službeni pritisk na svobodo društev in svobodo tiska.

Priobčujemo v tem oziru mnenje odličnih upravnih juristov in sodnih juristov, ki jasno osvetljuje, kako velik boj bije slovensko učiteljstvo proti silam, ki delujejo proti svobodi državnega uradništva, ki mu je zagotovljena z ustavo in z zakoni temelječimi na tej ustavi.

Proti najnovejšemu plovčku omejitve svobode uradniških društev in uradniškega tiska, so nam dali odlični pravniški krogi sledeče mnenje:

»Čl. 14. ustave daje državljanom brez razlike stanu in poklica pravico združevanja, dogovarjanja in zborovanja.

Na temelju te določbe veljajo za Slovence še vedno poprejšnji zakoni o društvenem pravu. Te določbe izpreminja le zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 2. avgusta 1921, ki prepoveduje društveno propagando komunizma, revolucije itd. Čl. 96. zakona o civ. uradnikih določa, da državni nameščenci ne smejo biti člani zdruzb, katerih nameni nasprotujejo interesom države ali so protivni državnim zakonom. Tudi jim ni dovoljeno, da bi se udeleževali pokretov, katerih namen bi bil ovirati ali ustavljati delo v službi. Tudi ne smejo biti brez dovoljenja pripadniki inozemskih društev.

Iz navedenega sledi, da so vse v Sloveniji obstoječe stanovske in strokovne organizacije državni nameščenecv popolnoma legalne in v svojem delovanju ne ovirane, ker nobena teh organizacij nima znakov omenjenih v čl. 96. urad. zakona.

Ako bi zakonodajalec hotel kako drugače državnemu nameščencu zabraniti ali omejiti pravico do stanovske ali strokovne organizacije, bi bil moral to statuirati v uradniškem zakonu iz leta 1923. ali v kakem poznejšem zakonitem določilu.

Ker take omejitve ni, je jasno, da imajo uradniške organizacije, kakor vsa druga legalna društva, absolutno društveno avtonomijo in da imajo kakor vsa druga legalna društva, pravico zahtevati od drž. oblasti, da se načeloma ne vmešava v notranje društveno življenje in delovanje.

Jasno je, da se označena društvena avtonomija tudi ne sme kršiti po ovinku, potem disciplinarne preiskave.

V mejah čl. 96. urad. zak. in lastnih pravil se vsako uradniško društvo in vsak posamezni funkcionar v društvu lahko svobodno kreta in udejstvuje.

Na tem načelu avtonomnega društvenega delovanja ničesar ne izpreminjajo drugi disciplinski predpisi, n. pr. čl. 164., točka 6. urad. zak. (neposlušnost napram naredbam predpostavljenih oblastev). Kajti če na primer ministrstvo predpisuje za pritožbe in predloge službeno pot, se tiče ta predpis le službenega dela in osebnih stvari uradnika poedinca, ne more pa veljati za uradniška in učiteljska društva, ki imajo po svojih oblasti odobrenih pravilih nalogo in dolžnost zastopati interese svojih članov pred katerikoli oblastjo. Z drugimi besedami: Društvena svoboda, zagotovljena po ustavi, se more omejiti le z zakonom, ne pa z ministrskim razpisom.

Klicati na odgovor društvene funkcije, narje radi prestopka predpisov, ki morajo veljati le za službeno delo uradnika poedinca, bi torej pomenilo eklatantno kršenje po ustavi in zakonih zagotovljene društvene avtonomije stanovskih in strokovnih organizacij, državnih nameščenecv.

Glede tiska pa je stališče sledeče:

Poglavje VIII. zakona o tisku vsebuje določbe o tem, katera dejanja se smatrajo po tiskovnem zakonu za kaznjiva. Dejanja, za katera ne predvideva niti tiskovni zakon, niti kazenski ali katerikoli drug zakon kako kazni — niso kaznjiva, ker čl. 8. ustave izrečno

pravi, da se zamorejo kaznovati samo taka dejanja, o katerih zakon naprej določa, da se kaznujejo z gotovo kaznijo.

Poglavje VII. citiranega zakona navaja osebe, katere je smatrati odgovorne za kaznjiva dejanja učinjena potom tiska.

Ako prevzame urednik odgovornost za tiskovno stvar nase, odpade avtomatično krivda izdajatelja. Kdorkoli kliče v takem primeru izdajatelja kljub temu na odgovornost, se pregreši proti členu 8. ustave, ker si prisvaja pravico kaznovanja, ki mu ne pristojata niti po ustavi, niti po tiskovnem zakonu, niti po kakem drugem zakonitem določilu. Na tem ne spreminja dejstvo, da je izdajatelj slučajno državni uslužbenec ničesar, in tudi ne dejstvo, da je morda podal izdajatelj formalno izjavo, da lahko istinitost objavljenih trditev tudi s svoje strani dokazuje. Oblast, ki bi naprtila v takih primerih izdajatelju pravico disciplinske preiskave in ga morebiti tudi disciplinsko kaznovala, bi preokorajila svojo kompetenco in postopala protizakonito.

Svobodno zamore biti urednik katerega lista tudi državni uslužbenec, ker niti ustava, niti činovniški zakon, niti čl. 11. zakona o tisku, ki govori o tem, kdo sme biti urednik, tega ne prepoveduje. V predmetnem slučaju pa nastopa urednik — državni uslužbenec — še v drugem svojstvu: v svojstvu funkcionarja legalne in avtonomne organizacije, za katero veljajo vsa ona zakonita določila kot za vse druge v državi obstoječe korporacije (Pravne subjekte) privatno pravnega značaja. (Čl. 14. ustave, čl. 96. fin. zak.).

Iz tega izhaja, da je državni uslužbenec takrat ko nastopa kot funkcionar take organizacije, odnosno urednik lista te organizacije, ki ima pravico in naravnost dolžnost, da po pravilih svoje organizacije zastopa interese svoje organizacije, pravico, da se v mejah člena 96. čin. zak. svobodno kreta in udejstvuje. Klicati funkcionarja legalne in avtonomne organizacije radi objave posameznih člankov v glasilu organizacije na odgovor disciplinarnim potom, pomeni očitno kršenje društvene avtonomije, ki je vsakomur zagotovljena po ustavi in zakonu.

Tako postopanje pa je tudi v kričečem nasprotju s tiskovno svobodo, zagotovljeno vsakemu državljanu brez razlike v členu 13. ustave in členu 1. tiskovnega zakona. Z disciplinarno persekucijo funkcionarjev stanovske organizacije državnih uslužbencev radi tiskovnih pregreškov se samolastno in protizakonito razširja omejitev tiskovne svobode, kar ni samo v nasprotju s pozitivnimi zakonitimi določili, marveč je naravnost naperjena proti duhu naše ustave in moderne demokracije.

To je bistvo strogo stanovskega, ne strankarskega boja, ki ga bije danes slovensko učiteljstvo, kar morda ni bilo do danes jasno javnosti in zaradi česar podajamo tudi tej temeljne orise sedanjega boja v svetli si, da bo javnost solidarna z bojem slovenskega učiteljstva in ga bo podpirala povsod, kjer ji je dan vpliv v tem oziru.

## Proti demoralizaciji v šolski upravi. (Ponatiski člankov „Učiteljskega Tovariša“ iz prejšnjih režimov: štev. 5., leta 1926.)\*

Sami moramo dvigniti službeno moralo in vrednost svojega strokovnega in poklicnega dela! — Boj proti demoralizaciji mora izvesti učiteljstvo samo. — Brez službene morale ne bo stanovske morale in discipline. — Največ odločitve je v naših rokah.

»Dan za dnem prihaja učiteljstvo skoro trumoma k prosvetnemu oddelku z najrazličnejšimi prošnjami, vprašanji itd., ki največkrat nimajo nobene podlage in ne bi bilo treba zaradi njih osebne zglasitve.

Dasi sta za sprejemanje strank določena le vsak torek in četrtek v tednu in je to na vseh vrstah napisano, se vendar obiski vrste ne prestopajo, da je vsako mirno in nemoteno poslovanje referentov malone onemogočeno.

Zahteve teh nešteti obiskovalcev so prevečkrat neizvedljive in pretirane, njih utemeljitve so stvarno nezadostne, včasih pa si hoče kdo pomagati tudi s tem, da začne črniti svojega tovariša ali svojo to-

\* Ti članki naj veljajo onim, ki bi se tako radi sklicevali na prejšnje režime. Vsem onim, ki jim je bilo prej vse premalo ostro, sedaj jim je pa vse prehud, ter onim, ki jim je bilo prej vse preostro, a jim je sedaj vse premilo. Stanovska pot je samo ena, po kateri lahko hodi učiteljstvo šele od tedaj, odkar je združeno in po kateri bo lahko hodilo le dotlej, dokler bo združeno. Režimi se menjajo — učiteljski stan ostane! Drugi članki — za nazaj — po potrebi sledi.

Uredništvo.

varišico, kar je seveda za prošnika najslabše priporočilo.

Mnogotere zadeve so tako malenkostne, da bi zaradi njih nikomur ne bilo treba trošiti časa in denarja za pot v Ljubljano, ker bi vse to lahko stranke opravile doma pri šolskem upravitelju in pri svojem nadzorniku.

To razvado je treba odpraviti.

Zato odrejam:

Vsaka učna oseba, ki hoče v res nujni zadevi, ki je ne more prediti doma, k prosvetnemu oddelku v Ljubljano, se mora pri dotičnem referentu zglasiti ob dnehi, ki so določeni za sprejemanje strank, s pisarno izjavo svojega upravitelja(ice), da ima dopust, oziroma pristojnega sreskega šolskega nadzornika, da je njena pot v Ljubljano neizogibno potrebna.

Kdor se poslej ne bi mogel izkazati s tako izjavo, tega ne bo sprejel noben referent in uradniški prosvetnega oddelka.

Odlok prosv. odd. v Ljubljani, št. 6354 od 20. avg. 1926.

Demoralizacija v šolski upravi deluje zelo vzemirljivo na učiteljske vrste in ubija avtoriteto oblasti sami ter onemogočuje dvig šolstva in prosvete.

## Kaj se godi?

Časopis „Učiteljski Tovariš“ stanovsko-politiško glasilo UJU — poverjenišstvo Ljubljana št. 42. od 3. maja 1928. letnik LXVIII. v 4. stolpcu prinaša črno obrobjeno notico »Kaj se godi?«

Na osnovi čl. 26 in 27 zakona o tisku sprejmite in natisnite sledeči popravek:

Ni res, da je dvojen postopek tudi glede državljanstva, res pa je, da je postopek glede državljanstva enoten.

Ni res, da ob času predloga prošilec ni imel državljanstva, res pa je prošilec že imel državljanstvo.

Ni res, da je tov. Š. že imel državljanstvo in se ga ni upoštevalo, res pa je, da iz njegove prošnje ni bilo razvidno, da bi imel državljanstvo in se vsled tega tudi ni mogel upoštevati.

Ni res, da je tako, če drugi zmešajo štrne, res pa je, da pri nastavitvah odloča ministrstvo prosvete.

V Beogradu, dne 12. maja 1928.

Ministrstvo prosvete Načelnik:  
O. N. br. 42.320/4. Dr. M. Krstić, s. r.

## NAŠE GIMOTNE TEŽKOČE.

Učiteljstvo danes zelo težko živi ter v mestih neznosno drago plačuje stanovanja, na deželi pa izda domala vsvo svojo plačo za šolanje svojih otrok. Položaj družinskih očetov postaja naravnost brezupen. S svojo plačo ne more izhajati nobeden državni uslužbenec. Družine žive v pomanjkanju. Že par let nam odtrguje država prispevek za »poplavljenec«. Vkljub zvišanju najemnin za stanovanja, ni dobilo drž. nam. nobenega poviška stanarine. Vsi klici za odpopoče naletijo na nerazumevanje.

Za odtegljaji za poplave je izdalo ministrstvo financ na osnovi čl. 374 fin. zak. za l. 1928/29 uredbu s katero predpisuje, da mora biti vsak drž. nameščenec, omejen v čl. 1. uredbi, obvezno član ene Nabavljalne zadruge drž. nam. in mora plačati 5 Din vpisnine in 100 Din za delež. Ako se sam ne vpiše, mu odtegne v 11 mes. obrokih drž. blagajna, kjer prejema plačo, ta znesek. Jamstvo ne more biti manjše od enkratnega deleža, a napram »Savezu nabavljalkih združenj« odgovarja vsak član(ica) najmanj s petkratnim delom vloge. Po čl. 14 in 70 uredbi se zbira rezervni fond z odtegljaji vsem drž. nam. v 36 mesečnih obrokih počeni s l. VI. 1928 poseben prispevek in sicer za I. kategorijo po 10 Din, za II. in III. kat. pa po 5 Din na mesec. Ti odtegljaji se izvrše potom blagajne od katere prejema drž. nam. plačo.

Stavimo samo eno vprašanje: S čim se bo okoristilo državno uradništvo oddaljenih, visoko ležečih krajev pri Nabavljalnih združenjih in kakšno stališče je zavzel Činovniški Savez v tem vprašanju? Ali bi se dalo doseči, da bi s temi vlogami zidali svoj Učiteljski dom v Ljubljani in Mariboru?

V čem pa obstoja demoralizacija v šolski upravi? V pocednih slučajih, ki s ponavljanjem demoralizujejo in korumpirajo učiteljstvo. Pa ne samo s partizansko pristanostjo, tudi z napačnim uradnim postopkom se vrši in pospešuje demoralizacija ter se hote ali nehoče korumpira učiteljstvo.

Demoralizacija se pospešuje n. pr., če se izroči dekret o imenovanju direktno proslu in se o tem ne obvesti ne nadzornik in ne šolski upravitelj, tako da je nadzornik presenečen, ko pride v razred in najde v razredu novo učno osebo, o katere namestitvi ni vedel ničesar.

Demoralizacija se pospešuje, če se pri oddaji službenih mest ne postopa točno po predpisih za nameščanje ob razpisu. (Čl. 61. čin. zak., O. N. br. 21.617 od 23. aprila 1925 in čl. 62. čin. zak.).

Demoralizacija se pospešuje, če se na boljša službena mesta, ki bi morala biti praviloma razpisana, namešča stalno učiteljstvo brez razpisa po členu 71. čin. zakona.

Demoralizacija se pospešuje, če se službeno mesto, ki je bilo razpisano, odda preden je namestila komisija izvršila razpored oziroma predlog za ministrstvo, učni osebi, ki je ali pa ni prosila za dotično službeno mesto.

Demoralizacija se pospešuje, če se jemlje v postopek prošnja za službeno mesto ali v drugih slučajih, ki ni bila predložena instancnim potom in o kateri podrejeni neposredni uradi ne vedo ničesar. (Čl. 93. čin. zak. ter P. br. 17.562 od 26. dec. 1927).

Demoralizacija se pospešuje, če podrejeni uradi ne izvršujejo nalogov nadrejenih oblasti, če zadržujejo dekrete ali podobno.

Demoralizacija se pospešuje, če pride uradnik k višjemu uradu preko nižjih oblasti razlagat morebitne pogoške svojega predstojnika, ne da bi se vsaka taka izjava